

SOS RACISME-CATALUNYA

PROPOSTES AL NOU GOVERN I AL PARLAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

GENER 2004

INTRODUCCIÓ

- SOS Racisme-Catalunya és una associació que lluita en defensa dels drets humans i que des del 1989 treballa per combatre el racisme i la xenofòbia. Organitzem campanyes i mobilitzacions, fem denúncia pública, tenim una oficina d'informació i denúncies on tractem diàriament casos de discriminació racista, i publiquem des del 1995 l'*Informe anual sobre racismo en el estado español*. Estem federats en l'àmbit estatal i en l'internacional.
- L'objectiu del present document és presentar elements d'anàlisi i propostes en un moment històricament important. Pel que fa al tractament de la immigració i a la lluita contra el racisme i la xenofòbia, constatem que per a algunes coses arribem tard. Al llarg dels últims anys s'han consolidat errors que s'haurien pogut evitar aprofitant l'experiència de països veïns per elaborar polítiques alternatives, i això ha provocat una discriminació estructural, creixement del racisme social i aparició de formacions polítiques xenòfobes. Caldrà invertir la tendència amb polítiques encertades i decidides. Els propers anys són fonamentals: la immigració continuarà essent un element constitutiu de la nostra societat, i els fills i filles de persones immigrades -que no són ja immigrants i en molts casos tampoc estrangers- tindran una presència creixent. La igualtat d'oportunitats, i no només de drets, serà cada cop més un repte central. És una oportunitat per rescatar de l'oblit un col·lectiu del qual últimament es parla poc: el poble gitano. Cal avui una mirada global i a llarg termini, plantejar-nos quin model de Catalunya estem construint per als propers vint anys, junt amb actuacions polítiques concretes.
- Com a organització antiracista, creiem que la nostra responsabilitat passa per una interlocució continuada amb el nou govern i el nou Parlament que ens permeti intercanviar punts de vista i fer un seguiment del programa de govern, des de la necessària distància crítica quan calgui, però també des de la voluntat de sumar esforços sempre que sigui possible.

ANÀLISI DE LA SITUACIÓ

- **L'antiracisme no es pot reduir al tema de la immigració.**
Cal tenir en compte la discriminació històrica que viu el poble gitano i la presència creixent de fills i filles de persones immigrades. Per altra banda, cal una forta pedagogia, en les paraules i en els fets, per combatre actituds socials racistes i xenòfobes.

- **Però hi ha temes específicament lligats a la immigració.**
 - La immigració és un fet estructural en les societats europees actuals, i també un fet necessari. Com a tal cal afrontar-lo, contribuint a la seva normalització i obrint vies d'incorporació a la ciutadania plena.
 - Les xifres de població estrangera no són altes en valors absoluts (383.938 persones en situació regular, de les quals 289.326 extracomunitàries segons dades governamentals del 13 de gener d'aquest any), però han augmentat de forma ràpida en els últims cinc anys. La rapidesa del canvi fa que la població percebi que hi ha més estrangers dels que en realitat hi ha.
 - A aquestes xifres cal afegir-hi un nombre aproximat de 150.000 persones en situació irregular com a conseqüència de la normativa d'estrangeria, que respecte a la població estrangera en general suposen un percentatge molt important i per tant un tema important a abordar.
 - La distribució no és homogènia en el territori (a la província de Barcelona, per exemple, hi ha un 15,7% de població estrangera), però en els últims tres anys s'ha produït un procés d'extensió territorial que fa que actualment la presència de la immigració sigui visible pràcticament a tots els municipis i a tots els barris de les ciutats grans. El contacte directe amb la població immigrada s'ha generalitzat, i en conseqüència urgeix un treball per afrontar prejudicis, conflictes i conductes discriminatòries.
 - Coincideixen en aquests moments diferents fases del procés migratori: fills i filles de famílies immigrades nascuts aquí, persones que arriben a través del reagrupament familiar, junt amb noves arribades. Aquesta coincidència es mantindrà en els pròxims anys, i per tant cal elaborar respostes diversificades per a una realitat que és heterogènia.

- **El context normatiu i polític en estrangeria és inconstitucional, discriminatori i antidemocràtic.**
 - Les darreres modificacions en la llei d'estrangeria són d'extrema gravetat: l'accés policial al padró, la vulneració de drets dels irregulars, la reducció de garanties en les expulsions, les discriminacions en el procediment administratiu, la delegació del control de fronteres en les companyies de transport, la insistència en la manca de vies de regularització i d'entrada

- legal i en la privació del dret de vot, dibuixen un marc general antidemocràtic i discriminatori.
- Les reformes del Codi Penal, que preveuen l'expulsió de persones acusades abans que hi hagi condemna ferma, que penalitzen conductes ja tipificades, i que permeten que persones i associacions sense ànim de lucre puguin ser acusades d'induir la immigració irregular, mostren la voluntat de criminalitzar la immigració. Aquesta criminalització, que és alhora simbòlica i política, arriba fins i tot als menors, com ho mostren l'última instrucció del fiscal general sobre el tema i els darrers acords entre l'estat espanyol i el Marroc.
 - Aquest marc antidemocràtic i criminalitzador repercuteix òbviament en l'àmbit autonòmic: les situacions d'exclusió social i d'explotació laboral que crea, i les actituds socials de rebuig que provoca, es manifesten i recauen en les administracions més properes, tant autonòmiques com municipals.
- **La situació es veu agreujada per la disminució progressiva en els últims anys dels pressupostos socials.**
- Durant els últims anys, uns pressupostos socials insuficients i decreixents han consolidat una greu situació en l'ensenyament (escoles gueto, saturació d'aules, potenciació de la concertada), en la sanitat (manca de personal i de recursos, privatització), en l'habitatge (especulació, manca de vivendes assequibles de compra i lloguer,...), i en els serveis socials (competència pels ajuts).
 - La immigració posa de manifest problemes previs, que cal abordar en la seva globalitat. Ex: la competència pels ajuts socials posa de manifest la insuficiència dels recursos i la seva manca d'adequació a la població que els necessita.
- **En les últimes campanyes electorals, sobretot en les municipals, s'ha iniciat una utilització política electoralista del tema de la immigració.**
- Veiem amb especial preocupació l'aparició de forces polítiques xenòfobes, com Plataforma per Catalunya.
 - Aquestes forces no s'aïllen silenciament el tema de la immigració a les campanyes, ni molt menys amb la incorporació de la seva agenda per part dels partits democràtics (un dels factors que a França va fer pujar el Front Nacional a la dècada dels 90), sinó abordant les causes (problemes socials, desconexió entre la classe política i la ciutadania) que afavoreixen el seu creixement, i fent pedagogia normalitzadora del fet migratori des de partits i institucions.
- **Els partits donen poca importància a la lluita contra el racisme i a la incorporació de la població immigrada a la ciutadania plena.**
- El tema no va ser una prioritat en la campanya electoral, tot i que en els programes de gairebé tots els partits hi figurava un apartat específic dedicat a la immigració.

- En les 500 mesures de govern, només n’hi ha 5 referides a immigració. A més, aquestes mesures estan excessivament centrades en el control de fluxos i són ambigües i poc concretes.
 - § Com es pensa contribuir des de la Generalitat a “aconseguir la legalitat i la regularitat dels fluxos migratoris”?
 - § En què consistirà la “Carta d’Acollida”? Quins programes d’acollida es pensen dur a terme?
 - § Quin increment de recursos correspondrà al reforçament general de les polítiques socials?
 - § Amb quins criteris s’impulsarà l’actuació de la inspecció de Treball perquè no perjudiqui als treballadors estrangers i a aquells empresaris que no poden contractar en condicions perquè la llei no ho permet o ho fa pràcticament inoperant?
 - § Per què es restringeix la petició d’un “permís de residència per a la recerca de treball” al moment en què es realitzi l’expulsió i no a un termini en què la persona pugui trobar feina? Quina solució dóna aquest permís a una de les situacions més freqüents i més greus, que és la de persones que treballen de fet però que no poden obtenir una autorització de treball?
 - No hi ha una perspectiva d’incorporació a la ciutadania plena en els plantejaments, ni el reconeixement de la població immigrada i dels seus fills i filles com una part constituent de la societat catalana.
 - Cal un paper actiu i pedagògic dels discursos i les pràctiques de partits i institucions per lluitar contra el racisme i normalitzar el fet migratori.
- **Per lluitar amb èxit contra el racisme, cal reconèixer la seva existència i el seu abast.**
- Constatem la manca de referència al racisme en tota la campanya, en els programes i en el període posterior a les eleccions. Demanem que la lluita contra el racisme sigui un dels objectius prioritaris de govern i així s’expliciti.
 - A Catalunya hi ha nombroses manifestacions de racisme: racisme social i conflictes en alguns municipis (recordem ca n’Anglada), oposició veïnal a l’obertura de mesquites, Plataforma per Catalunya i grups neonazis (Castellar del Vallès). Adjuntem al present document *l’Informe anual sobre racisme*.

PROPOSTES

1. **Incloure la lluita contra el racisme i la xenofòbia com una de les prioritats de govern.** Que consti com a tal en programes, declaracions públiques, etc.
2. **Tractar l'antiracisme més enllà de la immigració.** Tenir en compte fills i filles de persones immigrades, poble gitano, actituds socials. Per a l'assumpció social de la composició actual de la societat catalana, cal normalitzar que hi ha catalans negres, catalans musulmans,...
3. **Avançar a Catalunya la transposició de la Directiva europea antidiscriminatòria 2000/43/CE,** relativa a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte entre les persones, independentment del seu origen racial o ètnic. La directiva no abasta el conjunt de problemes, però és un primer pas positiu en la lluita contra la discriminació. Aquesta directiva s'hauria d'haver incorporat a la legislació dels estats membres de la Unió Europea abans del 19 de juliol de 2003. L'estat espanyol va presentar abans d'aquesta data un projecte de llei, que no ha estat discutit ni ha seguit tràmit posterior. A finals del 2003 va introduir alguns aspectes en la llei d'acompanyament de pressupostos. Cap de les dues iniciatives pot considerar-se una transposició efectiva, i per tant ens trobem davant d'un incompliment d'una directiva europea que com a tal és vinculant per als estats membres. Proposem al Parlament de Catalunya que, en compliment de la directiva, avanci la seva aplicació en territori català, duent a terme els seus principals continguts, que són entre d'altres els següents:
 - *Prohibició de la discriminació directa i indirecta.* La prohibició afecta els àmbits del treball, la protecció social i la seguretat social, els ajuts socials, l'educació i l'accés a béns i serveis. La discriminació indirecta es produeix quan "una disposició, criteri o pràctica aparentment neutres situïn a persones d'un origen ètnic o racial concret en desavantatge particular respecte a d'altres persones". Actualment, la discriminació indirecta només apareix referida a treballadors estrangers, i no a altres activitats i col·lectius.
 - *Inversió de la càrrega de la prova.* La Directiva amplia aquest sistema, que ara s'aplica a la discriminació per motius de sexe, a la discriminació racista.
 - *Protecció contra represàlies.* La Directiva obliga a protegir contra possibles represàlies les persones que hagin denunciat desigualtat de tracte.
 - *Defensa de drets, diàleg social.* La Directiva exigeix als estats fomentar el diàleg amb organitzacions no governamentals i altres agents socials com els sindicats, i que aquestes organitzacions puguin iniciar procediments en nom de demandants per discriminació.
4. **Actuar davant la denúncia de les situacions de discriminació.** Per una banda, informant de la possibilitat de denunciar i dels canals corresponents (com les oficines d'informació i denúncies de SOS Racisme); per altra, protegint les persones que denunciïn (en el treball, agressions racistes, etc.).

5. **Pel que fa a immigració, fer-ne un tractament integral i a llarg termini:**
 - No entendre-la únicament com un apartat de Benestar Social
 - Reprendre elements de la part teòrica del Pla Interdepartamental (com el caràcter dinàmic de societats i identitats, i la necessitat de no etnificar determinats conflictes) i traduir-los en polítiques
 - Coordinar les polítiques de les diferents Conselleries (ensenyament, sanitat), però sense crear serveis específics (com a norma general) per a població immigrada
 - Assumir-la com una realitat que requereix un reajustament de la societat però que no és en ella mateixa un problema (com per exemple que hi hagi més gent gran i per tant calgui adequar determinats serveis)
 - Abordar-la en positiu. Constatar les insuficiències, tant en el marc legal com en les polítiques socials, i dur a terme solucions concretes.
6. **Centrar la política d'immigració i la lluita contra el racisme en la igualtat de drets i d'oportunitats.** Posar l'accent en plans d'acollida, polítiques d'integració i d'accés als drets socials i polítics més que en el control de fluxos.
7. **Augmentar de forma general els pressupostos socials per a tota la població,** equiparant-los a la mitjana de la Unió Europea, com a mesura per frenar el racisme social i garantir la igualtat d'oportunitats.
8. **Reconèixer els límits de la contractació en origen i la manca de vies d'entrada legal. Actuar en conseqüència.** El fracàs dels contingents i la inadequació de la llei d'estrangeria al mercat laboral (lentitud, burocràcia, impossibilitat de seleccionar els treballadors), patents per exemple en la contractació de persones que tenen cura de malalts i gent gran, aboquen moltes persones a l'entrada irregular. Cal reconèixer aquesta situació i intentar pal·liar-la, impulsant que es puguin contractar i regularitzar persones que viuen aquí en situació irregular **sense que hagin de tornar al seu país d'origen a recollir el visat.**
9. **Legalitzar el treball real.** Qualsevol persona que treballa de fet ha de tenir la seva situació regularitzada. Cal donar autorització de treball i residència per a qualsevol persona que pugui demostrar que treballa de fet, o que es descobreixi en una inspecció de Treball. Legalitzar la situació de temporers que viuen aquí i de sectors que tenen especialment difícil la regularització (treball domèstic, p.ex.).
10. **Sancionar l'explotació laboral.** Proposem l'augment del nombre d'inspectors de treball i la creació d'un cos d'inspecció de treball específic, amb formació específica, que sancioni l'explotació laboral sense perjudici dels drets dels treballadors, i distingeixi aquells casos en què la contractació no ha estat possible degut a les restriccions de la llei d'estrangeria. En les contractacions efectuades per la Generalitat de Catalunya, proposem que el control de les empreses s'estengui a les subcontractades, ja que molts cops l'empresa contractada compleix la normativa laboral però no les que aquesta empresa subcontracta.

11. **Afavorir la contractació estable en les oficines de la Generalitat als països d'origen.** Considerem positiu el traspàs de competències, sempre que el model que s'impulsi sigui d'afavorir els permisos estables i no es practiquin polítiques selectives de discriminació en origen. Actualment, molts llocs de treball estables consten com a temporals, bé perquè que la llei permet que durin fins a 9 mesos o bé perquè s'encadenen contractes temporals per a la mateixa feina. Les oficines d'origen han de garantir, en primer lloc, que no generen distorsions amb treballadors que ja són aquí; i, en segon lloc, que afavoreixen la contractació estable.
12. **Defensar els municipis que es neguin a cedir les dades del padró, afavorir l'empadronament, i garantir els drets d'aquelles persones que no s'empadronin per por a l'accés policial a les dades.** Proposem que el Parlament de Catalunya aprovi una moció en què es limiti l'accés policial al padró a les condicions que estableix per a nacionals, és a dir, sota autorització judicial. Demanem que es garanteixi la universalitat dels drets socials lligats al padró.
13. **Protecció dels drets dels menors estrangers.** Vetllar perquè la condició de menor sigui sempre prioritària a la d'estranger, tal com disposa el dret internacional. Assumir la tutela dels menors desemparats, documentar en els terminis que marca la llei, garantir-los una formació que faciliti la seva entrada al món laboral i uns centres adequats a les seves característiques, denunciar qualsevol expulsió d'estrangers menors.
14. **Educació.** És evident la necessitat d'un augment significatiu de recursos econòmics i humans:
- Augment de plantilles a mig curs en centres amb matrícula viva que ho requereixin.
 - Plans d'acollida (aprenentatge de la llengua, bàsicament) per a tots els nivells, en quantitat suficient, adaptats a l'alumnat (p.ex. a les diferents llengües d'origen) i integrats en els centres (dins de la plantilla sempre que sigui possible).
 - Plans d'educació antiracista (que inclou l'educació intercultural però va més enllà) per a tots els nivells. Integració de l'eix antiracista en els llibres de text.
 - Afavorir la participació de pares i mares d'alumnat estranger a les AMPAs.
 - Crear una xarxa de mediadors i intèrprets (que en municipis petits podrien compartir-se amb els serveis sanitaris) vinculada als Centres de Recursos Pedagògics.
 - Elaborar estudis periòdics sobre l'impacte de la immigració en l'àmbit de l'ensenyament. Conèixer quin és el grau d'accés d'alumnat estranger i gitano, i de fills i filles de famílies immigrades, als estudis post-obligatoris, i intervenir quan calgui per garantir la igualtat d'oportunitats.
 - Garantir l'escolarització en tots els nivells, no només en l'educació obligatòria com diu la llei d'estrangeria, especialment en educació infantil, formació ocupacional i batxillerat.

- Ampliar els horaris d'obertura dels centres, amb el personal corresponent, per a aquells pares i mares que per horaris de feina i no tenir ningú altre aquí que s'encarregui dels nens, tenen dificultats per dur-los i/o recollir-los de l'escola.
- Apostar per l'escola pública, comissions de matriculació que evitin la formació de centres guetto.

15. Sanitat:

- Garantir la universalitat de l'accés als serveis sanitaris, amb especial atenció a les persones que en puguin quedar excloses per no estar al padró municipal (caldría fer-ne un seguiment en els propers mesos).
- Promoure el coneixement de la informació bàsica (vacunacions, revisions,...) entre la població immigrada.
- Crear serveis d'interpret i, si cal, de mediació cultural en els centres on siguin necessaris.

16. Habitatge:

- En general, calen polítiques que el considerin com una necessitat bàsica i no com un producte de mercat sotmès a la lliure especulació.
- Atès que part de la població immigrada té per la seva discriminació laboral un baix poder adquisitiu, accés (per renda, no pel fet de ser o no estranger) a habitatges dignes de lloguer baix. Regularitzar el lloguer de vivendes per part d'estrangers irregulars, perquè no es vegin sotmesos a l'explotació dels llogaters.
- Evitar la segregació urbanística.
- Lluitar contra la discriminació per part de particulars i immobiliàries. Aplicar l'exigència de cèdula d'habitabilitat.
- Dur a terme actuacions especials en zones degradades o necessitades d'inversió pública per evitar un racisme social que associï degradació i immigració.

17. Justícia i Interior:

- En el desplegament dels Mossos d'Esquadra, donar als agents una formació específica en matèria de lluita contra el racisme i la xenofòbia, i de tractament de les persones estrangeres.

18. Mitjans de comunicació:

- Vetllar perquè en cap cas difonguin idees discriminatòries.
- Potenciar el seu paper de pedagogia social en l'afavoriment d'actituds socials en favor de la igualtat de drets i oportunitats, i en la normalització del fet migratori.
- Interlocució periòdica de SOS Racisme amb el CCRTV.

19. **Dret de vot.** Demanem un pronunciament públic del govern en favor del dret de vot, junt amb les gestions que siguin necessàries per fer possible un sufragi veritablement universal en els propers comicis municipals i autonòmics.

***CANALS DE RELACIÓ DE SOS RACISME-CATALUNYA AMB EL NOU GOVERN
I AMB EL PARLAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA***

- Atès que el tractament de l'antiracisme i de la immigració ha de ser integral i que la responsabilitat global recau en el Conseller en cap, considerem que és amb ell amb qui correspon la relació, per a la qual proposem establir una periodicitat i uns canals estables de comunicació i seguiment.
- Això no treu que, per a temes específics, hi hagi una relació periòdica amb d'altres instàncies, sobretot Conselleries de Benestar Social, Ensenyament, Justícia i Interior, CCRTV i Secretaria d'Immigració.
- Proposem una compareixença anual en el Parlament de Catalunya per donar a conèixer l'Informe anual sobre racisme (que elaborem des de fa 8 anys en àmbit estatal), junt amb el balanç del programa de govern sobre immigració i lluita contra el racisme elaborat a partir d'un conjunt d'indicadors.
- Demanem ésser informats de totes les accions parlamentàries i de govern pel que fa a immigració i lluita contra el racisme, així com ser considerats interlocutors en aquests temes. Ens comprometem a fer arribar al Parlament i als òrgans que correspongui els documents i les propostes de la nostra organització.